

Výroční (průběžná) zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2016 – zakázka č.2109

Název projektu

Čtenářská gramotnost a metody nácviku čtení v 1. třídě základní školy

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

Andrea Jokešová ID 131357

Eva Kozlová ID 131219

Helena Matějová ID 131260

Celková částka přidělené dotace: 79 300,- Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu

Záměrem současného výzkumu bylo porovnat čtenářské dovednosti žáků 1. třídy základní školy (dále jen ZŠ) vyučované odlišnými technikami nácviku, tj. analyticko-syntetickou metodou (dále jen AS), genetickou metodou podle Jarmily Wágnerové (dále jen GW), dále nově vyučovanou genetickou metodou podle Jitky Rubínové (dále jen GR) – (má odlišný metodologický základ i pracovní materiály) a metodou SFUMATO (dále jen SF) autorky Márii Navrátilové.

Popis cílů výzkumného problému

Ve svém výzkumu jsme se zaměřily na čtenářské dovednosti (z hlediska zvládnutí techniky a hlavně z hlediska porozumění textu) u žáků 1. tříd ZŠ a tím navázali na výzkumy a na poznatky realizovaných výzkumů (Metelková Svobodová, Gejgušová, Labischová – 2015, Kucharská, Barešová - 2010, 2011, 2012, Zelinková - 2006, Koníčková a Rounová – 2007 a Wildová – 2005). Nově jsme také porovnávaly zvládnutí techniky čtení metodou nejen analyticko-syntetickou, genetickou (podle Wágnerové), ale také genetickou metodou podle Rubínové a metodou splývavého čtení SFUMATO autorky Márii Navrátilové, což zatím nikde nebylo realizováno.

Výzkumný soubor a sběr dat

Výzkumný soubor tvořily čtyři 1. třídy základní školy, kdy kde dvě třídy byly vyučovány analyticko-syntetickou metodou nácviku čtení (70%) nejvíce u nás používanou (testováno 39 žáků), dále jedna třída vyučovaná metodou genetickou podle autorky Jarmily Wágnerové (využívané z minulého výzkumu v 12 % v ČR) a jedna třída nově vyučovaná genetickou metodou podle autorky Jitky Rubínové (celkem testováno genetickou metodou 41 žáků). Ve 2. diagnostické zkoušce byli navíc testováni žáci dvou tříd vyučovaných metodou splývavého čtení SFUMATO (využívaná v 6%).

Metodologie výzkumu

Bylo použito nestandardizovaného testu čtení pro žáky 1. ročníku základní školy k diagnostice čtení se zaměřením na techniku čtení a porozumění čtenému. Standardizace Zkoušky čtení pro genetickou metodou a splývavé čtení nebyla nikdy provedena. Ke čtenému textu byly vytvořeny obrázky, kdy žák musel určit, který

obrázek vystihuje daný text (1. zkouška čtení) a seřadit obrázky podle děje ve 2. diagnostické zkoušce s doplněním slov do textu.

Postup řešení

Již v únoru byl vytvořen a testován nový diagnostický materiál (text a obrázky k výběru z hlediska porozumění a záznamový arch k 1. diagnostické zkoušce čtení pro výuku genetické a analyticko-syntetické metody). Následovalo zpracování a diskuze k výsledkům. Na přelomu května a června byla realizována 2. diagnostická zkouška čtení, kde byl nově vytvořen delší text, obrázková osnova na porozumění a doplňující text k článku včetně nového záznamového archu. Ve 2. zkoušce čtení byly zapojeny i dvě třídy s výukou metody splyvavého čtení – Sfumato. Výsledky byly v červnu a červenci zpracovány a prezentovány na mezinárodní konferenci.

Vybrané výsledky výzkumu

V první diagnostické zkoušce čtení v 1. třídě ZŠ jsme se snažili zjistit u 80 respondentů, jak zvládají techniku nácviku čtení vyučovanou odlišnou metodologií (analyticko-syntetickou metodou a genetickou metodou podle Wágnerové a podle Rubínové) a jak porozumí čtenému textu.

Při sledování rychlosti čtení po minutách nejlépe četli žáci vycházející z genetické metody Wágnerové, také v druhé minutě došlo ještě u 35 % respondentů k progresi ve čtenářském výkonu. V celkové rychlosti čtení celého textu se nejvíce dařilo žákům učících se genetickou metodou Rubínové. Naopak při čtení metodou analyticko-syntetickou se u respondentů v druhé minutě čtení v 54 % zhoršil jejich výkon a 8 žáků z 10 četlo také ve třetí minutě.

Způsob čtení lze velice těžko posuzovat (dvojí čtení, hláskování a slabikování), protože každá metoda vychází z rozdílného základu. Přetrvávající regrese při čtení bude více vypovídající v další etapě výzkumu.

Nejvíce nás zajímalo, jak respondenti zvládnou porozumění čteného textu, které bylo sledováno výběrem správného obrázku. Respondenti měli možnost intuitivně vybraný obrázek vrátit a vzít jiný. Celkově se nejlépe vedlo žákům učících se genetickou metodou Rubínové (96 %), kteří také nejrychleji přečetli daný text. Následuje úspěšnost metody analyticko-syntetické, kde žáci četli s rozvahou, pomaleji, ale správný obrázek vybralo 66 %.

Pro doplnění uvádíme text čteného: „Můj dům je u lesa. V pátek táta slaví svátek. Já mu dal kytku. Máma mu dala salám, pásek a sako. Sako má kapsu.“ (Na prvním obrázku byl pes, který jde po trávě a v puse nese šišku salámu. Na druhém obrázku byl chlapec s květinou v ruce, na sobě má sako. Na třetím obrázku je narozeninový balík a v něm sako, ponožky a pásek.)

Součástí výzkumu bylo také **statistické testování** (Studentův t-test, neparametrický Mann-Whitney test) **rozdílů mezi průměrnou celkovou délkou čtení a průměrným počtem správně přečtených slov** v jednotlivých metodách (nepředpokládali jsme statisticky významný rozdíl). Vycházely jsme při testování z formulace nulové hypotézy. Nebyl prokázán statisticky významný rozdíl při zvolené hladině významnosti $\alpha=0,05$ (t krit= 2,0860; $t_{1,2}=0,3033$; $Z_{1,2}=0,7131$; $t_{1,3}=1,4476$; $Z_{1,3}=-0,5766$; $t_{2,3}=1,4599$, $Z_{2,3}=-1,6437$).

Dále jsme nepředpokládaly statisticky významný **rozdíl mezi průměrným počtem správně přečtených slov u jednotlivých metod**. Také zde nebyl prokázán statisticky významný rozdíl při zvolené hladině významnosti $\alpha=0,05$ (t krit= 2,0860; $t_{1,2}=-1,9222$; $Z_{1,2}=1,5296$; $t_{1,3}=-1,3161$; $Z_{1,3}=0,9704$; $t_{2,3}=1,0282$, $Z_{2,3}=-0,4882$).

Zajímalo nás, zda existuje **statistická závislost** mezi:

pohlavím a porozuměním čteného textu a zvolenou metodou čtení a porozuměním čteného textu. Závislost mezi pohlavím a porozuměním nebyla na základě chí-testu prokázána ($p=0,301$), ale byla **prokázána závislost mezi použitou metodou a porozuměním** ($p=0,002$).

Také v druhé diagnostické zkoušce čtení v 1. třídě ZŠ jsme se snažily zjistit již u 128 respondentů (další dvě třídy vyučované metodou Sfumato), jak zvládají techniku nácviku čtení vyučovanou odlišnou metodologií a jak porozumí čtenému textu.

Oproti první zkoušce došlo ke zlepšení u většiny žáků především v plynulosti čtení. U žáků učících se metodou genetickou Wagnerové (GW) převládalo ještě hláskování, které vychází i z metodologie. Zajímavé je, že u žáků učících se metodou genetickou Rubínové (GR) bylo čtení plynulejší, došlo také k nejprogresivnějšímu zlepšení (34 %), ale na druhé straně čtení s nejhorší intonací vzhledem k ostatním metodám. Pravděpodobně nám nejde o rychlost, ale správnou intonaci při čtení. Nově čtenou metodou Sfumato (SF) čtou děti plynule, ale celkově pomaleji. Překvapující u dané metody je vysoké procento žáků, kteří čtou dvojnásobným čtením (24 %). V ostatních třídách se procento pohybovalo 20 % - AS, 10 % a 8 % u metody genetické. Otázkou je, zda nedošlo k metodické chybě při nácviku.

Nejvíce nás zajímalo porozumění textu, tedy právné seřazení dějově pěti obrázků. Jak ukazuje následující tabulka (Tab 1), opět se potvrdilo, že nejlépe porozuměli žáci učící se metodou genetickou Rubínové, jako v 1. zkoušce čtení. (Délka čtení byla ve všech třídách cca totožná – 1 až 3 žáci četli déle než 4 minuty.)

Tab. 1 – Porozumění čtenému podle obrázkové osnovy

%	SPRÁVNĚ			NESPRAVNĚ		
	D	C	+	D	C	+
AS	34,16	24,4	58,56	21,96	19,52	41,48
GW	5	10	15	50	35	85
GR	52,36	28,56	80,92	4,76	14,28	19,04
SF	13,62	22,7	36,32	29,51	34,05	63,56

Součástí porozumění bylo doplnění tří vět s možností výběru odpovědí. Zde si lépe vedli žáci učící se analyticko-syntetickou metodou, kteří byli úspěšní i v řazení obrázkovou osnovou. Překvapivé je, že žákům učících se WR se nyní nevedlo dobře vzhledem k řazení obrázků, kde se ukázalo, že přitom nejvíce rozumí čtenému textu (Tab. 2).

Tab. 2 – Porozumění čtenému – doplnění textu tří vět

%	SPRÁVNĚ			NESPRAVNĚ		
	D	C	+	D	C	+
AS	39,04	17,1	56,12	17,08	26,84	43,92
GW	15	15	30	40	30	70
GR	23,8	9,52	33,32	42,84	23,8	66,64
SF	20,43	18,2	38,59	22,7	38,59	61,29

Závěr

Z uvedených výsledků nelze stanovit obecný závěr. Každá část zkoumaného souboru má jiné složení respondentů, nebyla prováděna vstupní anamnéza každého respondenta (složení tříd bylo ale velmi vyrovnané). Získané údaje mohou napomoci ukázat směr v nácviku počáteční čtenářské gramotnosti. Měly jsme možnost testovat šest prvních tříd ZŠ. Rady bychom v našem výzkumu pokračovaly i v následujícím roce a zjistily, jak žáci pokročí ve čtenářských dovednostech a hlavně v porozumění čtenému ve 2. třídách ZŠ učících se různými metodami čtení. Výsledky chceme porovnat s obdobnými studii Gejgušové, Labischové, Metelkové Svobodové (2015) a Kucharské (2012, 2015). Metoda genetická podle Rubínové a metoda Sfumato nebyla zatím zkoumána.

Přehled realizovaných výdajů

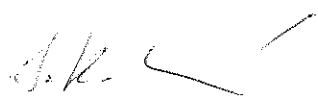
a) Osobní náklady	0 Kč
b) Stipendia	9 000,00 Kč
Za práci na výzkumu (testování žáků v 1. třídách, zpracování výsledků do tabulek a grafů, práce v excelu a pomoc při zpracování publikačních výstupů).	
c) Materiálové náklady a literatura	8 125,08 Kč
Papíry a kancelářské potřeby potřebné ke zpracování dat; literatura. Nákup IT: fleš a externí disk – prostředky byly převedeny z cestovního, kde došlo včasným nákupem letenek k úspoře.	
d) Další provozní náklady nebo výdaje a jejich stručné zdůvodnění	0 Kč
e) Náklady nebo výdaje na služby	26 201,00 Kč
<ul style="list-style-type: none">• Uvedená částka (14 861,- Kč) sloužila na zaplacení konferenčního poplatku ICERI 2016 : 18th International Conference on Education, Research and Innovation, za dva příspěvky.• Překlad a jazyková korektura dvou odborných článků do anglického jazyka (11 340,- Kč)	
f) Doplnkové náklady nebo výdaje v souladu s příslušným řídicím aktem UHK	806,12 Kč
Bankovní poplatky, kurzovní ztráty a zisky	
g) Cestovné	35 172,00 Kč
Uvedená částka byla použita na dopravu (letenka + místní doprava) na 18th International Conference on Education, Research and Innovation, náklady na ubytování, diety a pojištění	
Celkem	79 304,20 Kč

Finanční prostředky (79 300,00 Kč) byly využity podle stanoveného rozpočtu s drobným přesahem (4,20 Kč).

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

- Košek Bartošová, I., Jokešová, A., Kozlová, E., Matějová, H. Reading Literacy and Methods of Improving Reading. International journal of environmental, ecological, geomatics, earth science and engineering. Connecticut : WASET, 2016. 5s. ISSN: 1307-6892.
- J. Košek Bartošová, I. Development of Elementary Literacy in the Czech Republic. International journal of environmental, ecological, geomatics, earth science and engineering. Connecticut : WASET, 2016. 6s. ISSN: 1307-6892.

Datum: 10.12.2016

Podpis odpovědného řešitele

Seznam příloh

Příloha č. 1 - OBD (2 publikace) – příspěvky tvoří součást záznamů v OBD

Příloha č. 2 - Výsledovka (výpis z Magionu – prac. 01240, zakázka 2109, činnost 1210)

Příloha č. 3 – Certifikáty z prezentace na konferenci